

Seznamte se s těsnopisem

Těsnopis je druh písma, jež umožňuje rychlý a efektivní zápis vlastních myšlenek i mluveného slova. Je starý zhruba 2 tisíce let. Jeho současná podoba je samozřejmě poněkud jiná než v době jeho vzniku v antickém Řecku či Římě.

Novodobá historie těsnopisu se píše od r. 1834, kdy pracovník bavorské státní správy F. X. Gabelsberger vytvořil tzv. kurzívní těsnopisnou soustavu pro německý jazyk, kterou pak v upravené podobě používaly i okolní národy pro své potřeby. To se týkalo také češtiny.

Původní českou těsnopisnou soustavu pro český jazyk vytvořili Dr. Alois Herout a Ing. Svojmír Mikulík a byla v roce 1921 přijata jako oficiální české těsnopisná soustava.

Do roku 1921 se u nás vyučoval a používal převod německé těsnopisné soustavy F. X. Gabelsbergera na český jazyk. Vzhledem k tomu, že ne všechno v této soustavě strukturu češtiny vyhovovalo, vytvořili pánové Dr. Herout a Ing. Mikulík původní českou těsnopisnou soustavu (tzv. soustavu H-M), kterou ministerstvo školství v r. 1921 schválilo a stanovilo jako vyučovací předmět na českých středních školách; po několika letech se tak uvedená soustava stala u nás jedinou nejen vyučovanou i prakticky používanou. K 1. 1. 1922 byl pak ministerstvem školství zřízen Státní ústav těsnopisný, jehož úkolem bylo této soustavě se odborně i popularizačně věnovat a její používání podporovat.

Od té doby zažíval těsnopis (H-M soustava) zlaté časy. Těsnopis byl povinným vyučovacím předmětem na všech typech ekonomických škol a obchodních akademií a nepovinným předmětem na gymnáziích. Státní ústav těsnopisný pořádal těsnopisné kursy, zájemci skládali státní zkoušky z rychlostí od 70 do 110 slov za minutu; poslední z uvedených druhů zkoušky, tzv. komorní, byla podmínkou pro doslovné zápisy jednání jak Poslanecké sněmovny a Senátu, tak i společenských a zájmových organizací.

Vedle bohaté pedagogické činnosti zajišťoval Státní ústav těsnopisný obsazování stenografických prací komorními stenografy a věnoval se činnosti vědecké a publicistické. V roce 1923 začal vydávat měsíčník TĚSNOPISNÉ ROZHLEDY, určený pedagogické stránce výuky těsnopisu ve školách a kursech. Tento časopis pod názvem Rozhledy vychází dodnes, v posledních letech se však orientuje převážně na psaní na klávesnici a na obchodní korespondenci. V 60. letech pak začal Státní ústav těsnopisný vydávat ještě čtvrtletník ZPRÁVY, který se věnoval teoretickým a metodickým problémům těsnopisu, psaní na klávesnici a obchodní korespondence. Řadu let vycházel také měsíčník SEKRETÁŘSKÁ PRAXE. Ani jeden z posledních dvou jmenovaných časopisů už nevychází.

Rozvoj těsnopisu po roce 1921, přerušovaný druhou světovou válkou, se obnovil po jejím skončení a pokračoval během celého komunistického režimu prakticky až do konce 80. let. Těsnopis se dále vyučoval jako povinný nebo nepovinný předmět na středních školách především ekonomického zaměření i na gymnáziích, Státní těsnopisný ústav organizoval uvedené kursy těsnopisu, psaní na klávesnici i sekretářské práce a organizoval v těchto disciplínách státní zkoušky, jež vykonaly tisíce zájemců.

V letech 1960–1980 došlo také k dalšímu rozvoji cizojazyčného těsnopisu. Byly vydány převody soustavy H-M na němčinu, angličtinu, francouzštinu, italštinu, ruštinu, polštinu, holandštinu, srbochorvatštinu a esperanto.

Dlouholeté užívání těsnopisné soustavy H-M ukázalo potřebu jejího zjednodušení, které Státní těsnopisný ústav v roce 1960 provedl. Byla odstraněna duplicita nebo i triplicita

některých písmen, zrušeny některé složky, např. nk, ln, vz, ck atd., byl zjednodušen systém krácení apod. Tato verze soustavy H-M se používá dodnes.

Šedesátá, sedmdesátá a osmdesátá léta byla rovněž poznamenána mnohostrannou publikační činností v oblasti těsnopisu i psaní na klávesnici. Mezi nejvýznamnější díla patřily např. tituly:

Miloš Matula: Moderní těsnopis (SPN 1983). Velké teoretické a praktické dílo o těsnopise. Autor Miloš Matula byl vynikající teoretik a praktik těsnopisu. Dosáhl rychlosti 525 slabik za minutu.

Jan Petrásek: Dějiny těsnopisu (SPN 1974). Podrobné dějiny těsnopisu v České republice a ve světě.

Matula-Matoušek-Bubeník: Slovník těsnopisných zkratk II. stupně (SÚT 1973 a 1984) 204 strany druhostupňových zkratk pro tehdejší parlamentní a jinou stenografickou praxi a pro soutěže. Unikátní dílo!

Matula-Nováková: K vyšším výkonům v těsnopise (SÚT 1982) Systematická učebnice silného krácení. Unikátní dílo!

Kolektiv autorů: Slovník těsnopisných zkratk (SPN 1974) 204 stran současných zkratk pro školy a veřejnost.

Josef Horák: Metodika výuky těsnopisu (SPN 1967)

Josef Horák: Učebnice těsnopisné soustavy Stenop (Praha 1977) Tento nový těsnopisný systém však nebyl rozšířen.

Státní těsnopisný ústav organizoval pravidelně soutěže, a to především mistrovství republiky v těsnopise a psaní na klávesnici pro studenty i praktiky, různé mezinárodní soutěže a zajišťoval účast našich soutěžících na akcích v zahraničí. Velmi úspěšný Intersteno kongres se konal v Praze v roce 1963 a další pak pod vedením Interinfo a Jaroslava Zavřického v roce 2007.

Parlamentní stenografie navázala po 2. světové válce na úspěšné roky první republiky. V 50. letech byla interní sněmovní stenografická služba zrušena a stenoprotokoly sněmovních jednání prováděli pouze externí stenografové. To však přinášelo mnoho problémů, a proto byla na začátku 60. let interní parlamentní stenografická služba obnovena. Jejích 6 interních členů tvoří nyní se 4 externisty desetičlenný tým, který v současné době stenografuje schůze Poslanecké sněmovny a výjimečně i schůze některých výborů.

V 90. letech byl těsnopis jako povinný i jako volitelný předmět z učebních plánů škol bohužel odstraněn, takže od roku 2000 se mu už nikde nevyučuje. V současné době existují v Praze dvě či tři kolegyně/kolegové, kteří se těsnopisné výuce jednotlivých zájemců věnují. Mimo Prahu ani tato forma výuky neexistuje.

Jedinou novou učebnicí v posledních letech je program Těsnopis MINI určený pro samouky, který distribuuje Národní ústav pro vzdělávání, ref. Státní těsnopisný ústav.

Hlavním důvodem nynější nedobré situace v oblasti těsnopisu je – podle mého názoru – stručně řečeno nová technika a nechuť mladých lidí se soustavně učit a naučené procvičovat. .

V roce 1999 byl Státní těsnopisný ústav jako samostatná instituce zrušen a byl začleněn jako samostatné oddělení do Národního ústavu pro vzdělávání. V současné době je referátem se dvěma pracovníky.

Z toho důvodu byl v roce 2001 založen Český těsnopisný spolek, který se věnuje metodické a praktické problematice těsnopisu a – jak už bylo zmíněno – jeho individuální výuce (www.tesnopolis.cz). Občas pořádáme těsnopisné soutěže, provádíme transkripci starších těsnopisných textů a poznámek a zhruba dvakrát ročně vydáváme informační bulletin ZPRAVODAJ. (nká)